

امارت اسلامی افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست ارشاد و انسجام مساجد

موضوع خطابت روز جمعه و
تقریر و بیان تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات
به هر دو زبان ملی کشور (دري و پشتو) ارسال میگردد

۸/شوال المکرم ۱۴۴۴هـ ق مطابق ۸/نور ۱۴۰۲هـ ش

اسلام دین اخوت، نصیحت و تحمل است

الحمد لله الذي أوجب النصح على عباده المؤمنين ، ورتب الثواب الجزيل للناصحين المصلحين ، والصلاة والسلام على سيدنا محمد سيد المرسلين ، وعلى آله وصحبه أجمعين ، أما بعد :

اسلام دین اخوت است:

اخوت اسلامی یکی از خصوصیات و شعائر بنیادی و اساسی اسلام است، که بر اساس این اصل مهم اسلامی، مسلمانان از هر نژاد، هر قبیله، از هر زبان و هر سنی، همه در میان خود برادر اند و عمق برادری را احساس میکنند، حتی اگر یکی با دیگر دور باشند که یکی در شرق و دیگری در غرب زندگی کند: {إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخْوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ} الحجرات: (۱۰)

ترجمه:- همانا مسلمانان برادر هم اند؛ از خدا بترسید و میان برادرانتان صلح کنید تا رحم کرده شوید.

در احادیث بسیاری بر اهمیت و ضرورت برادری ایمانی تأکید گردیده است. چنانچه در حدیثی آمده است: {إِنَّ الْمُؤْمِنَ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا} صحیح البخاری.

ترجمه:- بدون شک که یک مسلمان برای مسلمانی دیگری مانند بنایی است که همدیگر را محکم داشته اند.

در حدیث شریف دیگری آمده است: {الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ، وَلَا يُسْلِمُهُ، وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ، كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً، فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبَاتٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا، سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ}. متفق علیه

ترجمه:- مسلمان برادر مسلمان است، به او ستم نمی کند و او را به دست دشمن نمی سپارد، و هرکسیکه در بر آورده ساختن حاجت برادر خود باشد ، الله تعالی در رفع حاجت او میباید (یعنی حاجت او را برآورده می کند). اگر مسلمانی سختی را از برادر مسلمانش دور کند، خداوند سختی از سختی های آخرت او دور میکند، و هرکه مسلمانی را ستر کند، خداوند روز آخرت او را ستر میکند.

در حدیث دیگر آمده است: (تَرَى الْمُؤْمِنِينَ فِي تَرَاحُمِهِمْ، وَتَوَادُّهِمْ، وَتَعَاطُفِهِمْ، كَمَثَلِ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى عَضْوًا، تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ جَسَدِهِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَى). متفق علیه

ترجمه:- مبینی تو مومنین در (محبت، رحمت، دوستی و مهربانی شان) در میان خود مانند بدنی است که وقتی عضوی شکایت می کند تمام بدن در بی خوابی و درد با آن همکاری می کند.

دین مقدس اسلام هر اقدامی که اخوت اسلامی را تهدید کند و اخوت مسلمانان را تضعیف کند به شدت محکوم و حرام می داند. از این جهت اسلام هر نوع تعصب را حرام میدانند، مانند تعصب قومی، تعصب زبانی، تعصب سمتی و نژادی. زیرا تعصب بین مسلمانان تفرقه ایجاد می کند و اخوت اسلامی را تضعیف می کند و اتحاد مسلمانان را از بین می برد.

در حدیث شریف آمده است: (مَنْ قَتَلَ تَحْتَ رَايَةِ عَمِيَّةٍ يَدْعُو عَصَبِيَّةً، أَوْ يَنْصُرُ عَصَبِيَّةً، فَقَتَلَهُ جَاهِلِيَّةً). أخرجه مسلم .

ترجمه:- کسیکه در زیر بیرق جاهلیت کشته شود در حالیکه به عصبیت دعوت میکند و یا به آن کمک میکند؛ پس مرگ او مرگ جاهلیت است.

قرآن کریم مسلمانان را از اختلاف و تفرقه منع کرده است: {وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ} آل عمران: (۱۰۵)

ترجمه:- و چون کسانی مباشید که پس از آنکه دلایل آشکار برایشان آمد پراکنده شدند و با هم اختلاف پیدا کردند و برای آنان عذابی بزرگی است.

زیرا هر بار که ارکان وحدت یک جامعه بر تیغ تفرقه قطع می شود، برای همیشه آن سرزمین قلمرو بیگانگان و استعمار گران می گردد، هیبت و عظمت آن جامعه از بین می رود.

مقتضی اخوت اسلامی:

اخوت اسلامی تقاضاهای زیادی دارد که برخی از آنها به قرار زیر است:

۱- همکاری و دوستی و تعاون بین مسلمانان: یکی از خواسته های اخوت اسلامی است که هر مسلمانی با مسلمان دیگری همکاری کند و با او دوستی و او را کمک کند، خداوند متعال می فرماید: (وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ) التوبة: ۷۱

ترجمه:- و مردان و زنان با ایمان دوستان یکدیگرند.

۲- همه مسلمانان حیثیت یک جسم و یک روح را دارند، که باید یکی به درد دیگر دردمند شود؛ رسول خدا ﷺ فرموده است:

(مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ ، مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عَضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَى)
(متفق علیه)

ترجمه:- مثال مؤمنان در شفقت و عذوبت شان بر همدیگر؛ مثال یک بدن است، اگر عضوی از آن شکایت کند(از مرض و تکلیف) تمام بدن در بی خوابی و درد با آن همکاری می کند.

۳- خیر خواهی و اندیشه خیر: این خواسته اخوت اسلامی است و این حق اخوت اسلامی است که یک مسلمان نسبت به مسلمان دیگر خیرخواه باشد و آنچه برای خود می پسندد برای دیگران نیز همان را بپسندد. در حدیث شریف آمده است: (أَنَّسَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ). صحیح البخاری. ترجمه:- از حضرت انس رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: هیچ یک از شما مومن کامل نمیشود تا آنچه را به خود دوست می دارد به برادر خود نیز دوست بدارد(صحیح البخاری).

۴- حمایت از آبرو و عزت برادر مسلمان: این خواست اخوت اسلامی و حق هر مسلمان بر مسلمان دیگر است که یک مسلمان از شرف، حیثیت و عزت مسلمان دیگر حمایت کند. در حدیث شریف آمده است: (مَنْ حَمَىٰ مُؤْمِنًا مِنْ مُنَافِقٍ يَعْيبُهُ بَعَثَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَىٰ مَلَكًا يَحْمِي لَحْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ) مسند أحمد .

ترجمه:- هر کس مؤمنی را در برابر منافقی حمایت کند که عیب او را می گوید، خداوند فرشته ای را می فرستد که در روز قیامت جسم او را از آتش جهنم حفاظت کند.

اسلام دین نصیحت است:

نصیحت: خیر خواهی برای دیگران است که تمام صفات نیکوی دین را شامل میشود و این کلمه تمام صفات نیکوی دین را در برگیرنده است.

خداوند متعال در مورد نصیحت فرموده است: (وَالْعَصْرُ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ، إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ) العصر: ۱-۳

ترجمه:- سوگند به وقت عصر یا(سوگند به وقت) قطعاً انسان در زیان است، مگر کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دهند و همدیگر را به حق سفارش و به صبر توصیه کنند.

نصیحت وظیفه مقدس رسولان و پیامبران است. خداوند تبارک و تعالی می فرماید: (أَبْلَغُكُمْ رَسُولَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ (الأعراف: ۶۸).

ترجمه:- من پیام های پروردگارم را برای شما می رسانم، من از برای شما خیرخواه و امانت دار هستم.

همین طور پیامبر ﷺ در مورد نصیحت فرموده است: (الدِّينُ النَّصِيحَةُ قُلْنَا: لِمَنْ؟ قَالَ: لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلَائِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ) رواه مسلم .

ترجمه:- دین نصیحت و خیر خواهی است. پرسیدیم برای کی؟ پیامبر اکرم ﷺ فرمود: برای الله متعال، برای کتاب الله، و برای رسولش و برای ائمه مسلمانان و برای همه مسلمانان.

نصیحت از برای الله پیروی از اوامر الله جل جلاله و پرهیز از اعمال زشت است. نصیحت به کتاب خدا، این مفهوم را دارد که انسان به آن ایمان داشته باشد و به آن عمل کند. و نصیحت به پیامبران، این معنی را دارد که دعوت او را لبیک گفته و پیروی از سنت های وی شود. و همچنان نصیحت برای ائمه مسلمانان این است که از کارهای نیک آنها پیروی نموده و در امور پسندیده آنها را همکاری نماید و با جماعتشان همگام باشند. و آنها را به انجام کارهای خیر تشویق کند. و نصیحت برای عام مسلمانان این معنی دارد که آنها را به مصالح دینی و دنیوی رهنمائی کردن است و همراهی آنان کمک کردن قولاً و عملاً و به آبروی عزت آنان پرده انداختن است. {مرفاة}

در حدیث شریف دیگری آمده است: (عن جریر بن عبد الله - رضي الله عنه - ، قَالَ : بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ ، وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ) . متفق عليه .

ترجمه:- جریر بن عبد الله رضی الله عنه گفت: با اقامه نماز و دادن زکات و نصیحت هر مسلمانی با رسول خدا ﷺ بیعت کردم.

برخی علماء گفته اند که نصیحت نمودن فرض کفایی است، کسانی که توانایی انجام این کار را دارند باید به این وظیفه عمل کنند تا جامعه به سوی سعادت پیش برود و افراد جامعه به کارهای خیر سوق داده شوند. {شرح نووی}

در حدیث شریف دیگری آمده است: (از ابوهریره رضی الله عنه: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: (حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ، قِيلَ: مَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِذَا لَقَيْتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، إِذَا دَعَاكَ فَأَجِبْهُ، وَإِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَانصَحْ لَهُ، وَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدِ اللَّهَ فَشَمِّتْهُ، وَإِذَا مَرِضَ فَعُدَّهُ، وَإِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْهُ). رواه مسلم

ترجمه:- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است او میگوید که رسول خدا ﷺ فرمودند: مسلمان بر مسلمان شش حق دارد، صحابه کرام گفتند: ای رسول خدا! آنها کدام حقوق اند؟ نبی علیه السلام فرمودند: وقتیکه او را ملاقات کردی سلام کن، و اگر تو را دعوت کرد بپذیر، و اگر تو را نصیحت (مشورت) داد به آن عمل کن، و هنگامی عطسه زد به الحمد لله؛ جوابش ده، اگر مریض شد به عیادتش برو و اگر وفات یافت در تشییع جنازه او شرکت کن.

نصیحت کردن آداب زیادی دارد که برخی از آن قرار ذیل است:

اول :- اخلاص نصیحت گر در اثنايي که میخواهد کسی را نصیحت کند .

دوم :- در پیش گرفتن شیوه ای نرم ، چون در حدیث آمده است : نرمش در هیچ چیزی داخل نمی شود مگر آنکه آنرا زینت بخشد ، و نرمش از چیزی برداشته نمی شود مگر آنکه آنرا زشت و بد نما می سازد .

سوم :- نصیحت نمودن به اسلوب تعریض ، اگر مقصود با این شیوه به دست آید بهتر از آن است که صریحاً گفته شود، چون برای انسان هوشیار یک اشاره کافی است .

چهارم :- نصیحت باید پنهان انجام گیرد ، چون بعضی صالحین گفته اند : کسی برادر خود را در پنهان نصیحت کند، او را نصیحتی بجا کرده است، و کسی که او را در پیش روی مردم نصیحت نماید او را توبیخ کرده است .

پنجم :- در پیش گرفتن بهترین شیوه گفتگو با کسی که او را نصیحت می کند ، تا نصیحت در او اثرگذار گردد ، نصیحت را بپذیرد و آن را عملی کند .

ششم :- کمال نصیحت در آن است که نصیحت گر به قول خود عمل نماید، چون این امر به قبول نصیحت و دعوت نزدیکتر و مؤثرتر است .

بنابراین هریک ما بایست خود را اصلاح نماید و نصیحتش را از برادر مسلمان خود دریغ نرزد ، چه بسا که نصیحت او سبب نجات و موفقیتش گردد ، از خدای متعال مسألت می نمائیم که نیت های ما را در امور دین نیک و پسندیده سازد.

تحمل:

همچنین طبیعی است که هرکس با مسلمانان اخوت کند یا مسلمانان را نصیحت کند در این راه با مشکل مواجه می شود، و باید در مواجه شدن با مشاکل از صبر و تحمل کار گیرد.

در سوره عصر در همین مورد اشاره شده است.

برای همین صحابه کرام وقتی دو نفر با هم ملاقات می کردند، وقتی از هم جدا می شدند، سوره عصر را به همدیگر تلقین می کردند و همدیگر را به حق نصیحت می کردند، همدیگر را به ایمان و صبر تلقین می کردند در حالی از هدیگر جدا شدند که این تعهد الهی را بایکدیگر تجدید میکردند.

همچنان زندگی دنیا پر از سختی ها و رنج هاست، مسلمان موفق کسی است که سختی ها و مشکلات دنیا را تحمل کند و دیگران را به صبر و تحمل نصیحت کند.

ایمان تقاضا می کند که اگر از برادر مسلمان چیزی را دید و یا شنید که قلبش را به درد می آورد، خویشتن داری کند.

امام محمد ابن سیرین و فضیل بن عیاض رحمهما الله می فرمودند: (احتمل لأخیک إلى سبعین زلة) یعنی تاهفتاد خطای برادر مسلمان را تحمل کن {روضة العقلاء لابن حبان}

پیامبر اکرم ﷺ تمام اصحاب خود را در به صبر و تحمل در همه حالات زندگی تربیت می کرد.

برخی از دانشمندان گفته اند: (شَرَفُ النَّفْسِ أَنْ تَحْمِلَ الْمَكَارَةَ كَمَا تَحْمِلُ الْمَكَارِمَ). [أدب الدنيا والدين]

ترجمه :- عزت نفس این است که سختی را تحمل کند همانطور که مکارم را تحمل می کنند.

فرد فرد از افراد جامعه باید برای اصلاح جامعه تلاش کنند و در این راه مشکلات را تحمل کنند.